

VIII.

Barvy a kožešiny.

Heraldika nejen čarami rozděluje a omezuje jednotlivé části štítu, klenotu, přikryvadel a ostatních ozdob erbovních, nýbrž také barvami kontury tyto oživuje. Barvy jsou nevyčerpatelnou studnicí všech možných rozdílů erbů a také pravým životem heraldiky, která jen plně syté barvy si oblíbila a co možná ostrých kontrastů v barvách používá. Nemalovaný znak zůstane také znakem, ale jest jen jako socha rytíře na náhrobku vytesaná, jehož věrnou sice podobu před očima máme, ale jemuž života znamení schází.

Barvy heraldické známe čtyři: červenou neb rubínovou, modrou neb blankytnou, zelenou, černou a dva kovy zlato a stříbro. Kromě těchto barev užívalo se též purpuru při pláštích, čepicích, korunách, ale nikoliv na štítě. Přirozeně barvy těla lidského a zvířecího užívá se jen v novější heraldice, staří heraldikové brali k tomu konci a cíli vždy heraldickou barvu přirozené nejbližší. Aby namalovali růži, nevzali barvu růžovou, nýbrž červenou, strom čerstvý dostal barvu zelenou, strom na podzim červenou nebo zlatou a strom již uschlý černou. Obličejí a ruce lidské namalovaly se buď stříbrné nebo červené, jak kdy potřeba kázala, měly-li totiž v barevném neb kovovém štítě býti.

Druhy barev v heraldice užívaných byly vždy jen celé nesmíšené: cinobr, rumělka řídčeji mennig za červenou barvu sloužil, ultramarin, kobaltová modř za modrou, zelená rez za zelenou barvu, kopt nebo černá havraní barva za černou. Místo kovů braly se v obyčejných kresbách také barvy, a to místo zlata síra (auripigment), místo stříbra bílá barva (běl olověná).

Praktickou cestou přišlo pravidlo, aby se nekladla barva na barvu, aniž kov na kov, poněvadž kov leskem svým vedle mírnějšího výrazu barviva oku lépe lahodí, než tak státi se může, když buď dvojí kov oko příliš napíná nebo dvojí a trojí barva bez dostatečného výrazu na erbu nějakém se střídá. Již od r. 1416 v tom ohledu známé jest francouzské pravidlo *c'est assavoir quand sont de métal sur métal ou couleur sur couleur sont faulses et par ce moyen congnoit on souvent les armes des gens de bas estat et non nobles*. Takovéto *armes faulses* neb erby

záhadné, jak je pojmenovali, nalézají se sice ve všech heraldikách, ale nejčastěji buď jen omylem malířovým povstaly buď z pravých erbů nepoznaných vznik svůj vzaly. Zvláště v této příčině nemůžeme opominouti, že kovy a barvy samy během času velkou změnu vezmou, jsouce nehodám vzduchu nebo vlhkosti vydány. Oxydované zlato byvši rumělkou nebo mennigem podloženo, červeným se stane, oxydované stříbro modrým, šedým nebo černým, modrá pak barva vybledne. V Píseckém hradě jest vedle jiných erbů vyobrazena bílá růže ve zlatém poli a nápis při ní pan ze Strazye svědčí, že původně zde modrá růže ve zlatém poli byla, ale modrá barva opršela, zrovna tak jako v modrém štítě se zlatým lvem pánů z Valdšteina. Podobný příklad jest černý hřeben pp. z Bozkovic v téměř paláci Píseckém, který prvotně byl červený. K záhadným erbům v české heraldice náleží štít pánů z Rabšteina rozečtvrcený, totiž bílý v prvním a čtvrtém poli (původně asi modrý) a v druhém a třetím poli zlatý a stříbrný nazděl rozdělený a druhý takový erb jest štít vladyk Žichovců z Duban, kteří zlatého beránka na stříbrném štítě měli.

Pravidlo naše o poměru barvy a kovu neplatí, když buď štít aneb erbovní znamení z kovu a z barvy složeno jest, jako při červenostříbrné orlici moravské na modrém štítě, kde barvu červenou na modré máme a také neplatí toto pravidlo o věcech vedlejších jako korunách, zbraních a zářích zvířat. Císařského dvojhavého orla ve zlatě zář, koruna a zbraně zůstanou zlatými, třebaš kov na kov se dostane a českého stříbrného lva koruna a zbraně jsou též zlaté, ačkoliv opět dvojí kov na štítě se spatřuje. Rovněž se nevztahuje pravidlo o kovu a barvách na takové případy, kde v erbu vrch nebo spodek štítu a vedlejší znamení máme, rovněž ne na mluvící znaky, aniž na purpur, na němž také jinobarevné obrazy bývají a na figury v přirozených barvách, kde též barva na barvě býti může. Aby všechny části erbu řádně vynikly, obyčejně konturami ostrými v této příčině si pomáháme, jako viděti můžeme na císařském orlu erbu tábořského, kde zlatá koruna, zář i zbraně ostrými rysy ve zlatém poli vyznačeny jsou.

Jakkoliv v heraldice jedna barva přede druhou žádné přednosti nemá a také míti neměla, přece rozličným barvám záhy symbolický význam se dával, jako květinám v květomluvě, a když Francouzi, Španělové a Němci pustili se již v XV. století do výkladu barev, pročbychom se tomu divili, že i naši čeští šlechticové podobného něco činili, jak se toho ve Staré pověsti o Štylfrýdovi a Bruncvíkovi dovídáme? Nebude nevhod tento výklad barev i sem postaviti, abychom názor starých Českých rytířův v této věci seznali. Maje boj podstoupiti s dvanácte vybranými hrdinami krále anglického Stojmír kníže český, jenž se králi napulskému do služby přikázal, kázal sobě dvanácte dřev připraviti, na každém praporec jiné barvy byl. Nejdříve požádal Stojmír za praporec bílý neb ta barva znamená veselost a radost každého dobrého a tak dostav dřeva s praporcem, na kterémž byl z jedné strany kříž zlatý a z druhé strany jméno svat. Václava,

vesele do boje se pustil a zvítězil. Potom požádal praporec zeleného, neb ta barva jest naděje každého dobrého. Potřetí mu přinesli praporec červený, neb ta barva zapaluje srdce udatného; po čtvrté praporec žlutý, ta barva jest stálost každého šlechtného; po páté praporec modrý, ta barva znamená ustavičnost muže šlechtného; po šesté praporec blankytný, ta barva znamená chytrost muže každého; po sedmé praporec brunátný, ta barva znamená hněvivost muže udatného; po osmé praporec fíolný, ta barva znamená udatnost muže každého; po deváté praporec plavý, ta barva znamená pevnost u víře muže dobrého; po desáté praporec šerý, ta barva znamená pokoru každého tichého; po jedenácté praporec šarlatný, neb ta barva znamená statečnost všelikého běhu rytířského a po dvanácté praporec barvy lvové, ta barva znamená čest a chválu jazyka mého českého. Zvítěziv Stojmír ve všech dvanácti půtkách, přinesl sobě místo kotla v ohnivém poli na své korouhvi české orla černého v zlatém poli. Syn jeho pak Bruncvík za orla si vydobyl lva šerého v červeném poli.

Zajímavé je staré skládání, jež obsaženo jest v Třeboňském rukopise A č. 4.

Modrú barvu múdří chválé,
neb se v ničem nezkalé,
co činí, to všecko stálé,
protož jest ta hodna krále.

Bílá barva dobrú naději mění,
ale žeť se snadně ušpiní,
protož ji mnozí viní,
že z radosti smutek činí.

Šerá barva výše sebe sahá.
kohož pravá milost přemáhá,
v tom nebezpečná váha,
varuj se jí jako vraha.

Červená barva u milosti hoří,
pravá milost rovná se k moři,
kdož jí do starosti dvoří,
musíť býti při tom i v hoři.

Zelená barva jestiť lehké ženy
ale jest snadná k proměnění,
libá k pohledění,
brzká také k proměnění.

Brunátnú barvu mnozí mají
neb ta tajných věcí tají,
kdož pravú milost znají,
múdří se s tím často obírají.

Blankytná barva jestiť celá naděje,
nedbej toho když se dobře děje,
tak jakž světu přeje,
tím smutné srdcečko okřeje.

Černá barva smutek plodí,
vdovskému se stavu hodí,
komužť žalost v srdci škodí
mnohýť člověk ranný tak chodí.
[raněný]

Žlutú barvu toto haní,
nebť jest hanba klevetání
nejedině pánu, paní
nebo svým jazykem lstivě raní.

Modrý květ ustavičnost zvěstuje,
blaze tomu, komužť ona přeje,
milost její milost jestiť,
jestiť mé utěšení.

Ačkoli sobě zlé tuším,
tvéť víry nezrušíni,
pakliť ji zruším,
pro těť, milá, učiniti musím.

Tolik lze říci o barvách a jich rytířském významu v Čechách.

Barvy, o kterých jsme posud mluvili, napravovaly a zlepšovaly se ve štítech damascenováním — vyplňující větší prázdné plochy čarami a ozdobami rozmanitými, aby jednotvárnou prázdnotu odstranili. Jmeno se vzalo od damascenek a vzorků, které na mečech těchto svařením jemných drátů se zhotovily a odtud také na tkaniny se dostaly, které potom podle jmena města damaškem nazvali. Čárky horizontální, svislé, pokosné, šikmé, také rovně a kosmo skřížené tečky samotné a tečky uprostřed čtverců nebo rout, růžičky a podobné vzorky ve starší době, čáry prohnuté s listovými a květinovými konci, arabesky a rozmanité okrasy stylovaní v novější době — toť jsou na štítech našich z pečetí vzatých příklady damascenování, k nimžto se druží příklady v Hájkově kronice z prvních dob knihtiskařství a největší počet v Paprockého Diadochu. Pan Beneš z Vartenberka má na své pečetí štít polovičný, jehož pravá polovice vyvýšena jest a levá kosmo mřežovaná. Albert podčeší (1308) má štít polovičný, jehož pravá polovice damascenovaná routami s tečkami vyplněná jest, levá polovice vyšší má tři pokosné pruhy. Pan Zdislav, maršálek (1266) má na své pečetí na příč rozdělené hořejší část vyvýšenou a dolejší damascenovanou pěti heraldickými liliiemi. Dobrohost starší z Hostouně na Mutěnině (1332) má rovněž napříč rozdělený štít a hořejší polovici vyvýšenou, ale dolejší část jest tenkými čárkami skřížená; u Póty z Plané, jehož otec Dobrohost má dolejší část štítu na příč rozděleného vyvýšenou, jest táž část damascenovaná routami s tečkami (1343). Listových a květových ornamentů poskytuje hojnost Hájkova kronika z r. 1541, kde erby Vartenberků a Krajířů nám za příklady posloužití mohou, a u Paprockého erby.

Erby malované damascenují se tím způsobem, že na kovy barvy a na barvy kovy se dají; na zlato a stříbro červená, černá a modrá barva a naopak na černou barvu zlato a stříbro, na červenou a zelenou zlato atd. Aby pole, ve kterých figury heraldické se nalézají, damascenovány byly, to se nepřihází z pravidla, poněvadž již figura sama celé pole vyplnila.

Nemůžeme též pomlčeti o pokusích, kterými ode dávna rycové pečetí, damascenujíce někdy kov někdy také barvu, chtěli rozdíl mezi oběma těmito látkami naznačiti. Dobrá tato vůle nestačila na osamocení tehdejších ryců, jejížto následek ten byl, že jeden rytec damascenoval kov, druhý zase barvu, jiný damascenoval oboje ale každé jiným způsobem, tak že nelze v tom pravidla nějakého se dodělati. Tím méně smíme dáti místo domněnce, že by rozmanitým od ryců damascenováním rozmanité barvy naznačeny byly, jak tomu někteří chtěli. Rovněž nemůžeme vždy tvrditi, jakkoliv často se tak přihází, že by vyvýšená pole neb obrazy erbovní kovy znamenaly a prohloubené barvy, poněvadž též opak toho u mnohých erbů shledáváme. Pánové z Hradce měli v třetím poli svého erbu vrch štítu zlatý v červeném poli a podle pečetí svých užívali Heřman r. 1384, Jindřich a Oldřich r. 1411 vyššího vrchu štítu, ale Jan r. 1388, Heřman r. 1391 a Menhart r. 1428 nižšího vrchu štítu, který r. 1388 u pana Jana

routovitě skřížován byl. Z téhož rodu měl r. 1524 pan Adam vrch štítu nižší, ale r. 1598 pan Jáchym zase vyšší. Něco podobného našli jsme při erbu pánů ze Zvířetic, kteří jako Vartenberkové nosili štít polovičný žlutý a černý. Jan ze Zvířetic, rytíř řádu maltežského (1361) má štít s levou vyšší polovicí, ale jako velkopřevor téhož řádu má pravou polovici štítu routovitě skříženou s tečkami (1371); Hereš ze Zvířetic nosil r. 1398 štít s levou polovicí routovitě skříženou, ale jako velký převor měl pravou polovici vypouklou (1399), konečně Václav ze Zvířetic měl pravou polovici routovanou r. 1413. Štít pana Čenka z Veselé, odjinud z Vartenberka, byl v levé polovici šikmo čárkovaný a Viléma z Vartenberka na Zákupech štít v téže polovici routovaný (1413). V Solnohradě na náhrobku paní Barbory z Hawnspěrka z r. 1538 má Paulstorfský erb 1. a 4. pole pokosně skříženého štítu vyvýšené, 2. a 3. snížené červené. Systemu v příkladech uvedených nikdo nenajde, leda že u Zvířetických hodností velkopřevora maltéžského jednou skříženou, podruhé vypouklou pravou polovicí štítu výrazu svého došla a kov sám takto dvojím způsobem různým označen byl, s kterýmžto případem srovnej nahoře změny erbu Hradeckých pánů, kde podobně kov ve vrchu štítu buď vyšším buď skřížovaným polem se označuje.

S vynalezením tisku počaly se vydávati veliké sbírky erbů, které ovšem malovati z rozmanitých příčin bylo obtížno, proto tištěné erby doprovázeny byly heraldickými popisy jako u Paprockého, jenž již r. 1575 polským jazykem Herby znakomitych famílii Wojewodstwa Ruskiego i Podolskiego vydal r. 1578 Gniazdo cnoty zkaď herby rycerstwa sławnego królestwa Polskiego, Wiel-Xięs. Litewskiego, Ruskiego, Pruskiego, Żmudskiego, Mazowieckiego i inšzych państw do tego królestwa należących kniazat i Panów poczatek swóy maja, potom Zrcadlo slavného Markrabství Moravského, v kterémž každý stav vzácnost i povinnost svou uhlédá 1593 a Diadochus id est successio jinak posloupnost kniazat a králův českých, biskupův a arcibiskupův pražských a všech tří stavův slavného král. Českého, t. j. panského, rytířského a městského krátce sebraná a vydaná 1602. V němčině kromě Rixnerova Turnierbuchu r. 1530 vydaného nejvíce proslavil se Siebmacher svou sbírkou erbů, která r. 1605 vyšla. Záhy vydavatelé erbovníků také na to pomýšleli, aby kromě popisů erbů též při obrázcích znaků černě vytištěných barvy naznačili. S černou barvou byla lehká pomoc, neodňali ji při tisku, ale prostě nechali jako v Richenthalově knize o sněmu kostnickém, která také v exemplářích s malovanými erby vydána byla. Paprocký ve svém Diadochu s černou barvou erbů podobně si vedl a bílou prázdným místem někdy damascenovaným naznačil, místo ostatních barev hustými čárkami vodorovnými si pomáhal, jak my dnes modrou barvu označujeme. Nejprve označil Vlach Borghini ve svém spise: Dell' armé delle famiglie Fiorentine z r. 1585 barvy začátečními písmeny a znamenalo R (rosso) červenou barvu, A (azzure) modrou, N (nigro) černou, G (giallo) barvy slaměné zlatou a A (biancho) stříbrnou.

Za ním se bral Siebmacher v druhém vydání svého Erbovníku a označil v polích a obrazech erbovních zlatou barvu písmenem g (Gold), stříbrnou w (weiß), červenou r (roth), modrou b nebo bl (blau), černou s (schwarz) a zelenou nakresleným listem. I v Čechách ujalo se záhy Siebmacherovo označování barev, jak sbírka jedna erbů českých v českém museum zachovaná svědčí, která perem kreslena byla od jednoho kněze kláštera augustiniánského na Novém městě Pražském, tam kde do nedávna trestnice Svätého Václava stála. V universitní knihovně v Praze zachoval se podobný rukopis, do něhož hrabě Mikuláš Salm stejným způsobem si kreslil erby šlechticů českých a patricijských rodin pražských (sign. 23 K 4.).

Také znamení planet v této příčině heraldice nějaký čas sloužila. Zlato označovalo se znamením Slunce ☉, stříbro znamením Měsíce ☾, barva červená znamením Smrtonoše ♂, modrá znamením Královice ♀, černá znamením Hladoleta ☿, zelená znamením Krásopani a šarlatová purpurová znamením Dobropána ♃. R. 1623 pokusil se Jakub Francquart ve svém spise *Pompa funebris Alberti austriaci* o to, aby zvláštním šrafováním, hustými čárkami jistým směrem taženými a tečkami barvy heraldické v erbech naznačil, ale způsob jeho nedošel obliby.

Lepšího štěstí došel jesuita Sylvestr a Petra Sancta šrafováním, které vynalezl prý Marcus Vulson de la Colombière a Sylvestr nálezu jeho použil ve svém spise *Tesseræ gentilitiæ* r. 1638 jej uveřejnil. Bylo všeobecně přijato a podnes se ho všude užívá, pročež také zevrubně je vyložíme. Červená barva se dle toho šrafování naznačuje kolmými nebo svislými čárkami, modrá vodorovnými, černá skříženými. Zelenou barvu označují pokosnými čárkami, purpurovou šikmými, zlato tečkami, kterými štít neb obraz jeho poset bývá a stříbro prázdňným štítem neb obrazem. Vytčený právě směr čárek se nemění, když se štít v pravo neb levo nakloní, nýbrž čárky řídí se vždy směrem štítu nikoliv papíru, poněvadž by jinak se stalo, že týž erb měl by jednou červené pole, podruhé purpurové, po třetí zelené kdyby byl v poloze kolmé nebo na levo nebo na pravo nakloněný. A podobně se věc má s klenoty.

Blasonující neb popisující štít, buď vypisujeme úplně jména barev jako v červeném poli stříbrný lev nebo v červeně stříbrný lev, nebo se užívá skratek a znamení zvláštních. Barvu červenou znamená R (roth), modrou B (blau), zelenou Gr (grün), černou Sch nebo znamenko ☩, zlatou G (Gold), stříbrnou S (Silber), purpurovou barvu Pp (Purpur), přirozenou N (Naturfarbe).

U plastických znaků neoznačovaly se ve starší době barvy šrafováním, nýbrž jen zvýšením a prohloubením, ale v novější době šrafují se zhusta pečeti, mince a reliéfy, aby barva pole se označila, obrazy erbovní nebývají šrafovány.

Kožešin užívali v Čechách na štítech tak jako pan Jan z Michalovic, jenž bílou kožešinou jako polem celý štít měl potažený a na něm

svůj znak »červeného krácejícího lva« ze samých červených krčků kuních složeného.

Kromě tohoto způsobu, jak se nakládalo v heraldice české s kožešinou, známe z jiných heraldik ještě dva druhy její: hermelín a šedou kožešinu.

Hermelín jest nejušlechtilejší kožešinou a pochází od lasičky v zimě bílé s černou špičkou ocásku. Kožešiny jednotlivých lasiček se sešijí a na ně se dají černé špičky od ocásků. Přírozeného hermelínu užívá se jako podšívky plášťů erbovních, přikryvadel, beránek na čepicích atd. Heraldický hermelín jest polem stříbrným, které poseto jest skvrnami černými podobnými křížkům, jichžto spodní rameno ve tři konce rozštípeno jest. Jsouli skvrny bílé a pole černé, nazývá se hermelín tento opačným.

Obyčejnou kožešinu vyobrazují heraldicky jako pole rozdělené šupinami skadeřenými, které štít pokrývají čarami vlnitými, do sebe vpletenými. Někdy jednotlivé šupiny pokrývají špičky ocásku zvířete, jehož kožešinu před sebou na štítě máme. Pěkný obraz takové kožešiny spatřuje se v Táboře na štítě na jednom svorníku radnice umístěném; v pokosném pruhu jsou čtyři řady šupin, na každou řadu po čtyřech připadajících a každá šupina jest jako bobkem na topce visícím okrášlená koncem ocásku.

Jsou také hermelíny zlaté s černými ocásky a opáčné a jinobarevné; pánové z Locquenghien v Porýnsku nosí ve zlatém hermelíně červeného lva.

Kožešina nepokládá se za barvu a proto mohou všechny barvy heraldické a oba kovy na kožešiny se dáti a naopak.

Ke kožešině počítá se též popelice (popeličina) nebo kožešina popeličí nebo popelka od popelice, veverky norské (mus ponticus řečené). V Čechách se popelice užívalo jako části kněžského roucha, zejména popeličího kaptouru a také popeličná kožka sobolů známa byla, ba pro vzácnost této kožešiny zákon zrovna zapovídal řemeslníkům choditi v kunách a popelicích. V Anglii, ve Francii a v Německu jmenují se popeličinou též železné kloboučky, erbovní obraz rozmanitých podob a barev, obyčejně modrý na stříbrném štítě. Bernd, Hefner a Hohenlohe liší se tímto svým náhledem od Sackena a Querfurta, kteří za to mají, že obrazem tímto erbovním ani kožešina ani železné kloboučky se nevypodobňují, nýbrž že zde máme před sebou vzorek z nastavovaného štítu neb vystříhaných látek, jako šachovnici, routy, dlažičky atd., který jen pro podobu svou železnými kloboučky nazván jest. O železných kloboucích viz zvláštní odstavec na konci heroltských kusů a železné kloboučky jako obecné obrazy erbovní najdeš mezi zbraněmi.

Obširněji nám promluvíti jest o korešpondenci barev, jakou shledáváme mezi štítem a klenotem. Pravidlo heraldické zachovává se všude aby štít a klenot měly stejné barvy a v heraldice české také jinak nebylo ak příklady níže doložíme. Ale zvláštní hrou osudu nejvznešenější erb

český, erb království českého jiné barvy má klenotu a jiné štítu svého s korunovaným stříbrným lvem o zlatých pazourech a dvojím ocasu na červeném štítě nesrovnává se nikterak svými barvami klenot, totiž černá dvě složená orlí křídla o 8 perech, jichžto dolejší část potažena jest černým šatem, desce ochranné podobným a 20 srdíčky zlatými ozdobeným. Pod korunou královskou s křížkem v čele vyniká na helmě spodní konec šatu černého jako obruba helmu splýváje po zadní části helmu jako přikryvadlo zase 15 srdíčky zlatými ozdobené. A jako na erbu českém tak na erbu markrabství moravského nesrovnávají se též štít a klenot svými barvami. Na štítě modrém jest korunovaná orlice se zlatými pazoury bílé a červeně šachovaná a na helmě jest černé orlí křídlo o 12 perech, která po 3 zlatých a černých se střídají, dole opět jako na českém klenotě křídlo jest srdíčky zlatými posázené. Přikryvadla se srovnávají se štítem jsouce červená a hermelínová.

Knížetství Slezské má na zlatém štítě černou orlici se stříbrnou pružinou na prsou a červenými pazoury. Klenotem jsou dva zlaté rohy buvolové na způsob trub, každý 5 praporečky střídavě červenými a zlatými ozdobené a u prostřed rohů nese se paví ocas vzhůru; přikryvadla jsou černá a zlatá. V českomoravské šlechtě také několik vzácných erbů nalézáme, kde štít a klenot v barvách svých nesouhlasí a v čele jich jest rod pánů z Kravař, kteří na červeném štítě bílou zavínutou střelu měli a na helmě orlí křídlo černé, jehož spodek 25 srdíčky zlatými posázen byl, přikryvadla červená a bílá srovnávala se se štítem. Jednoho rodu s těmito pány byli Tvorkovští z Kravař, lišící se od strýců svých panských jenom počtem srdíček zlatých, kterých pouze 12 měli. Podobnost erbu kravařského s královským erbem českým co do barev bije příliš do očí, než abych více slov o ní šířil. V Čechách měli pánové z Vartenberka nad svým polovičním štítem černým a zlatým za klenot křídla složená: vrchní černé s 10 srdíčky zlatými a spodní zlaté. Pánův z Hradce klenotem byla 2 křídla vorličí proti sobě roztažená a to křídlo pravé modré neb lazurové barvy, na němž 7 srdíček žlutých neb zlatých špicemi dolů obrácených vždycky dvě spolu a nejsnadněji toliko jedno, též peří jeho při vrchu zpátkem přiohnuté žluté nebo zlaté a levé křídlo červené neb rubínové barvy, na kterémžto nápodobně sedm srdíček žlutých nebo zlatých tak jako na pravém a mezi týmiž křídly věnec zelený bobkový se vidí. Tolika příklady můžeme ozdobu královského klenotu svého českého také mezi erby panskými doložiti.

Nesrovnalost barev mezi štítem a klenotem vyskytá se též na erbu vymřelých vladk Kladenských z Kladna, kteří nesli dle vypsání erbu svého z r. 1549 tento štít po svých předcích, totižto černé pole v bílém štrychu vůkol a vůkol štítu a na kolčím helmě 2 rohy bůvolové, při každém jednom rohu čtyři korouhvice bílé s červenými okrajky.

Zvláštní polohu mají někdy klenoty na hrobových kamenech, na kterých také páni a zemané pod nimi pochovaní z mramoru nebo kamene

vytesáni jsou: hlava s helmem a také bez helmu spočívá na klenotě na příč položeném. Slavný Otakar II. král český odpočívá s odkrytou hlavou na klenotu krále českého orlím křídle v chrámě Svatovítském na náhrobku ze XIV. věku a v kostele Charvateckém má pan Vilém z Ilburka († 1489) hlavu s odkrytým obličejem položenou na klenotě svém na příč ležícím: na lvu nebo jen helmu mezi dvěma orlíma křídly.*)

---

*) Sepsání Kolářovo nezměněné.